

Sygn. akt I ACa 309/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Elżbieta Kuczyńska (spr.)
Sędziowie	:	SA Jarosław Marek Kamiński SA Bogusław Suter
Protokolant	:	Monika Jaroszko

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2020 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. H.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w (...)**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 17 stycznia 2020 r. sygn. akt I C 536/19

I. oddala apelację;

II. nakazuje wypłacić radcy prawnemu A. Ł. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Suwałkach kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym;

III. nie obciąża powódki kosztami poniesionymi w instancji odwoławczej przez pozwanego.

E. J. M. B. S.

UZASADNIENIE

D. H. wniosła o zasądzenia od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w (...) kwot: 50.000 zł z tytułu odszkodowania za niezasadnie poniesione koszty postępowania w sprawie sygn. akt I Ns 275/05 oraz koszty leczenia i dojazdów do sądu oraz 1.950.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku z wywołaniem rozstroju zdrowia, straty moralne oraz psychiczne. Swoje roszczenia wiązała z wydaniem przez Sąd Rejonowy w (...) postanowienia

rozgraniczającego inne nieruchomości(...) niż wskazane przez nią we wniosku o rozgraniczenie (...) co jej zdaniem stanowiło przejaw prowadzenia postępowania ponad przedmiot żądania i niezgodnie z istotą sprawy. Powódka podnosiła, że doznała ona krzywdy na skutek bezprawnego działania organów państwowych, polegającej na poniesieniu kosztów postępowania sądowego w sprawie I Ns 275/05, kosztów dojazdu do sądu, sporządzania pism procesowych, jak również zaangażowania czasowego w długotrwały spór sądowy, doznania rozstroju zdrowia, w tym zachorowania na depresję z podejmowaniem prób samobójczych, jak również zrujnowania życia osobistego i rodzinnego oraz utraty wszelkich perspektyw na przyszłość. Zdaniem powódki, złe traktowanie jej przez Sąd Rejonowy w (...) uchylanie i nierozpatrywanie jej wniosków dowodowych i formalnych wywołały u niej stres i frustrację, a to wpływało destrukcyjnie na jej funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społeczeństwie.

Prokuratoria Generalna RP zastępująca Skarb Państwa – Prezesa Sądu Rejonowego w (...) wniosła o oddalenie powództwa. Wskazała, iż powódka nie wykazała, aby na skutek przebiegu postępowania w sprawie rozpoznanej przez Sąd Rejonowy w (...) o sygn. akt: I Ns 275/05, doznała szkody o charakterze majątkowym bądź niemajątkowym, która uzasadniałaby zasądzenie na jej rzecz świadczenia pieniężnego. Nadto, nie może być mowy o bezprawności działania Sądu Rejonowego w (...) gdyż przebieg oraz tempo postępowania było wynikiem korzystania z uprawnień procesowych przez powódkę oraz jej małżonka.

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Suwałkach oddalił powództwo; przyznał ze Skarbu Państwa na rzecz r.pr. A. Ł. kwotę 7.200 zł tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu; odstąpił od obciążania powódki obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz Skarbu Państwa.

Orzeczenie to zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Wójt Gminy D. postanowieniem z 18 sierpnia 2005 r., znak: (...) wszczął z urzędu postępowanie w sprawie rozgraniczenia nieruchomości o nr geod. (...) stanowiącej własność D. i A. H., z nieruchomościami o nr geod. (...) stanowiącej własność I. i S. J. (1), o nr geod. (...) stanowiącej własność spadkobierców po W. S. i o nr geod. (...) stanowiącej własność Zarządu Dróg Wojewódzkich w O.. W związku z tym, że w/w strony nie wyraziły zgody na proponowany przez geodetę przebieg linii granicznych, decyzją z 16 września 2005 r., (...) umorzono postępowanie i przekazano sprawę do Sądu celem rozpatrzenia.

W związku z tym Sąd Rejonowy w (...) wszczął sprawę z wniosku D. H. i A. H. z udziałem S. J. (1), I. J., B. M., Województwa (...) – Zarządu Dróg Wojewódzkich w O., R. B. i J. B. o rozgraniczenie (sygn. akt I Ns 275/05).

W toku tej sprawy, D. H. skarżyła niemal każde orzeczenie. Jej zażalenie na postanowienie z 10 stycznia 2006 r. w przedmiocie nakazania pobrania kwoty 100 zł tytułem brakującego wpisu, zostało oddalono przez Sąd Okręgowy w Olsztynie na mocy postanowienia z 10 marca 2006 r. (sygn. akt: IX Cz 208/06). Następnie wniosła o zwolnienie jej od kosztów sądowych, ustanowienie pełnomocnika z urzędu, udzielenie zabezpieczenia, jak również wywiodła skargę o wznowienie postępowania w sprawie postanowienia z 10 stycznia 2006 r. Rozpoznając te wnioski Sąd Rejonowy w (...) postanowieniami z 24 maja 2006 r. zwolnił D. i A. H. od wpisu od wniosku w całości i od wydatków w zakresie kwoty powyżej 1.500 zł, ustanowił im adwokata z urzędu oraz stwierdził brak podstaw do uchylenia postanowienia z 10 stycznia 2006 r. Natomiast postanowieniem z 2 czerwca 2006 r. Sąd Rejonowy w (...) zakazał wnioskodawcom naruszania w jakikolwiek sposób posiadania przez uczestników postępowania I. J. i S. J. (2) rozgraniczanej nieruchomości w zakresie wynikającym z ostatniego spokojnego stanu posiadania w sposób określony szczegółowo oraz prowadzenia jakichkolwiek prac budowlanych i remontowych i dokonywania innych zmian na terenie rozgraniczanych nieruchomości na pasie gruntu o szerokości 19 m od działki nr (...) należącej do R. i J. B., jak również zakazał uczestnikom postępowania I. J. i S. J. (1) naruszania w jakikolwiek sposób posiadania przez D. H. i A. H. rozgraniczanej nieruchomości. Nadto, Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z 14 czerwca 2006 r. odrzucił skargę w przedmiocie wznowienia postępowania. Wszystkie te postanowienia wnioskodawczyni zaskarżyła, ale jej zażalenia zostały oddalone przez Sąd Okręgowy w Olsztynie postanowieniami z 27 października 2006 r. (sygn. akt: IX Cz 749/06, IX Cz 750/06, IX Cz 751/06 i IX Cz 752/06). Okręgowa Rada Adwokacka w B. w dniu 25 kwietnia 2007 r. wyznaczyła D. i A. H. pełnomocnika z urzędu.

W dalszym toku sprawy Sąd Rejonowy w (...) dopuścił dowody: z oględzin rozgraniczanych nieruchomości z udziałem biegłego oraz z opinii biegłego sądowego z zakresu geodezji, w związku z czym postanowieniem z 26 listopada 2007 r. nakazał pobrać solidarnie od wnioskodawców na rzecz Skarbu Państwa kwotę 750 zł tytułem brakującej zaliczki na wydatki. W odpowiedzi D. H. wystąpiła z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych, który została oddalony (postanowienie z 1 kwietnia 2008 r.). Sąd Okręgowy w Olsztynie postanowieniem z 30 kwietnia 2008 r. oddalił zażalenie powódki (sygn. akt IX Cz 257/08). Wobec tego D. H. wniosła o uchylenie postanowienia w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego. Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z 2 czerwca 2008 r. stwierdził brak podstaw do uchylenia tegoż postanowienia.

W dniu 5 czerwca 2008 r. pełnomocnik wnioskodawców wniósł o zwolnienie go z obowiązku reprezentowania w toku postępowania. Kolejny pełnomocnik w dniu 4 grudnia 2008 r. wystąpił z wnioskiem o uchylenie postanowienia w przedmiocie ustanowienia wnioskodawcom adwokata z urzędu, uzasadniając swe stanowisko posiadaniem przez wnioskodawców dostatecznej znajomości przepisów prawa do działania w toku postępowania bez udziału fachowego pełnomocnika. W konsekwencji Sąd Rejonowy w (...) wydał postanowienie w przedmiocie cofnięcia przyznania wnioskodawcom pełnomocnika z urzędu.

Podczas rozprawy wyznaczonej w dniu 2 czerwca 2009 r. D. H. wniosła o wezwanie do udziału w sprawie, jako uczestnika postępowania Gminy D., wniosła zastrzeżenia do opinii biegłego geodety oraz domagała się „wyjaśnienia dlaczego sąd zwolnił ją z opłaty w kwocie 100 zł, a chce obciążyć kosztami w kwocie 1.500 zł”. Nadto wniosła o sporządzenie uzasadnienia do wszystkich rozstrzygnięć sądu. Sąd Rejonowy w (...) oddalił wnioski o wezwanie do udziału w sprawie Gminy D. i sporządzenie uzasadnienia postanowień podjętych w dniu rozprawy. Oddalił także wniosek o wykładnię postanowień w sprawie kosztów sądowych z 24 maja 2006 r. i 1 kwietnia 2008 r. Także kolejne wnioski o wykładnię postanowień Sądu Rejonowego w (...) zostały oddalone. Postanowieniem z 19 marca 2010 r. Sąd Rejonowy w (...) na skutek wniosku D. H., dokonał zmiany postanowienia z 2 czerwca 2006 r. upoważniając wnioskodawców do wejścia na pas gruntu o szerokości 1 m od ich szklarni w celu dokonywania jej ewentualnych napraw. Postanowieniem z 7 maja 2010 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił zażalenie D. H. i A. H. o wykładnię i uzasadnienie postanowień.

Zarządzeniem z 22 października 2010 r. przewodniczący zwrócił wniosek D. i A. H. o sporządzenie uzasadnienia postanowienia z 7 września 2010 r. z uwagi na nieusunięcie braków formalnych w wyznaczonym terminie, natomiast postanowieniem z 9 listopada 2010 r. Sąd Rejonowy w (...) oddalił wniosek D. i A. H. o częściową zmianę zabezpieczenia. Następnie 17 listopada 2010 r. Sąd Rejonowy w (...) dopuścił dowód z pisemnej uzupełniającej opinii biegłego z zakresu geodezji dotyczącej przygotowania projektu wydzielenia nieruchomości, w tym odniesienia się do postulatu wnioskodawczyni dotyczącego okazania granic na gruncie z udziałem geodetów, którzy już sporządzali opinię w związku ze sporem granicznym pomiędzy stronami. D. H. kolejno wywiodła zażalenia na w/w postanowienia. Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z 3 stycznia 2011 r. odrzucił zażalenie na postanowienie z 17 listopada 2010 r. oraz odmówił sporządzenia uzasadnienia postanowienia z 17 listopada 2010 r., zaś postanowieniem z 18 marca 2011 r. odrzucił zażalenie na postanowienie z 9 września 2010 r. Z kolei Sąd Okręgowy w Suwałkach postanowieniem z 7 lipca 2011 r. utrzymał w mocy postanowienie Sądu Rejonowego. Następnie Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z 7 października 2011 r. odrzucił zażalenie D. H. i A. H., jako nieuzupełnione w terminie.

Ostatecznie postanowieniem z 30 maja 2012 r. Sąd Rejonowy w (...) stwierdził, że I. J. i S. J. (1) nabyli na zasadach wspólności ustawowej przez zasiedzenie w dniu 26 czerwca 1996 r. własność nieruchomości położonej w Ż. w postaci nowopowstałej działki oznaczonej nr geod. (...) w obrębie Ż., gm. D. o pow. 159 m⁽²⁾ zapisanej w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w (...) KW nr (...) (pkt D); rozgraniczył nieruchomość w postaci działki nr (...) w obrębie geodezyjnym Ż. o powierzchni 0,12 ha będącej własnością S. J. (1) i I. J. na zasadach wspólności ustawowej z nieruchomościami w postaci: 1) działki nr (...) w obrębie geodezyjnym Ż. o pow. 3,45 ha będącej własnością Województwa (...) Zarządu Dróg Wojewódzkich w O.; 2) działki nr (...) w obrębie geodezyjnym Ż. o pow. 0,65 ha będącej własnością D. H. i A. H. na zasadach wspólności ustawowej; 3) działki nr (...) w obrębie geodezyjnym M. o pow. 1,09 ha będącej własnością R. B. i J. B. na zasadach wspólności ustawowej - w ten sposób, że stosownie do

szkicu przebiegu granicy i wykazu zmian gruntowych sporządzonych przez biegłego geodetę K. K.), ustalił granice ewidencyjne: a) nowopowstałej działki nr (...) o pow. 0,06 ha będącej własnością S. J. (1) i I. J. na zasadach wspólności ustawowej z działką (...) zgodnie z niebieską linią pomiędzy punktami (...) nowopowstałej działki nr (...) o pow. 0,06 ha będącej własnością S. J. (1) i I. J. na zasadach wspólności ustawowej z nowopowstałą działką nr (...) o pow. 0,7058 ha będącej własnością D. H. i A. H. na zasadach wspólności ustawowej zgodnie z czerwoną linią pomiędzy punktami (...) a w pozostałym zakresie zgodnie z granicą nowopowstałych działek nr (...) o pow. 0,0159 ha będącej własnością S. J. (1) i I. J. na zasadach wspólności ustawowej i nr (...) o pow. 1,074 ha będącej własnością R. B. i J. B. na zasadach wspólności ustawowej (pkt II); rozstrzygnął kosztach postępowania (pkt III i IV).

Postanowieniem z 26 czerwca 2012 r. Sąd Rejonowy w (...) odmówił sporządzenia uzasadnienia w/w postanowienia i jego doręczenia, z uwagi na zgłoszenie wniosku przed ogłoszeniem orzeczenia.

W dniu 6 lipca 2012 r. wnioskodawca A. H. wniósł o wyłączenie od rozpoznania sprawy sędziego (...). Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z 19 lipca 2012 r. oddalił wniosek. Zażalenie na to postanowienie, zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w Suwałkach w dniu 11 grudnia 2012 r. (sygn. akt I Cz 397/12).

Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z 4 lutego 2013 r. zwolnił I. J. i S. J. (1) od opłaty od apelacji powyżej 50 zł, oddalając wniosek w pozostałej części. Następnie, na skutek wniosku wnioskodawców – małżonków H., postanowieniem z 19 marca 2013 r. zwolnił ich od opłat od apelacji i zażalenia od kwoty powyżej 30 zł, oddalając wniosek w pozostałym zakresie.

W dniu 8 kwietnia 2013 r. do Sądu Rejonowego w (...) wpłynął wniosek wnioskodawczyni D. H. o przywrócenie terminu do wniesienia zażalenia na postanowienie tamtejszego Sądu z dnia 19 marca 2013 r., z którym jednocześnie wnioskodawczyni wywiodła przedmiotowe zażalenie. Po rozpoznaniu opisanego wyżej wniosku, Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z dnia 19 kwietnia 2013 roku oddalił wniosek o przywrócenie terminu na wniesienie zażalenia na postanowienie z dnia 19 marca 2013 r., odrzucając jednocześnie to zażalenie. Jednakże po rozpoznaniu zażalenia wnioskodawców na opisanie wyżej postanowienie z dnia 19 kwietnia 2013 r., Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z dnia 7 maja 2013 r., na mocy art. 395 § 2 k.p.c., uchylił je w całości i przywrócił wnioskodawcom termin na wniesienie zażalenia na postanowienie z dnia 19 marca 2013 r. Ostatecznie jednak, na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Suwałkach z 28 czerwca 2013 r. zażalenie wnioskodawców na postanowienie Sądu Rejonowego z 19 marca 2013 r. zostało oddalone.

Sprawność procedowania Sądu Rejonowego w (...) została poddana ocenie Sądu Okręgowego w Suwałkach na skutek wniesionej przez uczestników postępowania S. J. (1) i I. J. skargi na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, która została oddalona na mocy postanowienia tegoż Sądu z 30 sierpnia 2013 r. (sygn. akt I S 12/13).

Natomiast apelacja wnioskodawców od postanowienia Sądu Rejonowego w (...) z 30 maja 2012 r., jak również zażalenia na postanowienie z 4 lutego 2013 r., zostały odrzucone na mocy postanowienia z 4 listopada 2013 r., jako nieopłacone. Sąd Rejonowy w (...) postanowieniem z 22 stycznia 2014 r. zwolnił wnioskodawczynię od opłaty od zażalenia z 15 listopada 2013 r., a postanowieniem z 24 lutego 2014 r. odmówił wnioskodawczyni uzasadnienia postanowienia z 22 stycznia 2014 r.

Natomiast Sąd Okręgowy w Suwałkach postanowieniem z 18 września 2014 r. oddalił zażalenie D. H. na postanowienie Sądu Rejonowego z 4 listopada 2013 r., postanowieniem z dnia 18 września 2014 r. oddalił zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego z 24 lutego 2013 r., zaś postanowieniem z 20 stycznia 2015 r. oddalił apelację I. J. i S. J. (1) od postanowienia Sądu Rejonowego z 30 maja 2012 r.

Postanowieniem z 26 sierpnia 2015 r. Sąd Rejonowy w (...) odrzucił zażalenie D. H. w przedmiocie odmowy doręczenia jej protokołu z rozprawy. Postanowieniem z 2 października 2015 r. odrzucił wniosek o sporządzenie uzasadnienia postanowienia z 31 sierpnia 2015 r. o odmowie uchylenia postanowienia zobowiązującego do uiszczenia

kwoty 750 zł oraz odrzucił zażalenie na to postanowienie. Postanowieniem z 12 listopada 2015 r. odrzucił zażalenie wnioskodawczyni na postanowienie z 26 sierpnia 2015 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że D. H. jest osobą schorowaną w związku z czym korzysta z pomocy poradni leczenia bólu, ośrodków rehabilitacyjnych oraz pozostaje pod opieką lekarzy specjalistów z zakresu neurologii, ortopedii, chirurgii i ginekologii. Nadto pozostaje pod stałą opieką lekarza psychiatry i podejmuje leczenie z uwagi na dwukrotne próby samobójcze oraz rozpoznanie zaburzeń afektywnych dwubiegunowych i zaburzeń depresyjno-lękowych.

(...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w E. orzeczeniem z 29 listopada 2011 r. zaliczył D. H. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Natomiast orzeczeniem Lekarza Rzecznawcy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 5 lutego 2019 r. D. H. została uznana za okresowo całkowicie niezdolną do pracy w gospodarstwie rolnym do lutego 2021 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Wskazał, że powódka swoje roszczenie wywiodła na podstawie art. 417 k.c. i art. 417² k.c., a zatem warunkiem jego skuteczności było wykazanie istnienia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy krzywdą (rozstrojem zdrowia, zrujnowanym życiem osobistym i rodzinnym), a sposobem procedowania przez Sąd Rejonowy w (...)w sprawie sygn. akt I Ns 275/05 oraz treścią wydanego w nim orzeczenia.

Uznał, że z obowiązków tych powódka nie wywiązała się. Nie wykazała bowiem, że sposób procedowania przez Sąd w sprawie I Ns 275/05 wpłynął negatywnie na stan jej zdrowia, ani też, że postępowanie toczyło się w sposób opieszwały, czy też z naruszeniem przepisów prawa.

Zauważył, że z kart informacyjnych leczenia szpitalnego D. H., wynika że leczyla się psychiatrycznie i kilkakrotnie była hospitalizowana jeszcze przed wszczęciem postępowania o rozgraniczenie.

Z kolei sprawność (szybkość) postępowania prowadzonego przez Sąd Rejonowy w(...)podlegała już wcześniej badaniu i ocenie przez Sąd Okręgowy w Suwałkach, który oddalił skargę na przewlekłość wywiedzioną przez S. J. (1) i I. J..

Apelację od tego wyroku wniosła powódka, która zarzuciła Sądowi pierwszej instancji naruszenie:

1. art. 417 k.c. i art. 417² k.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. art. 232 k.p.c. przez uznanie, że powódka nie wykazała adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem szkodowym (niewłaściwym, przewlekłym, opieszalym procedowaniem przez Sąd Rejonowy w (...)w sprawie sygn. akt I Ns 275/05 oraz treścią wydanego orzeczenia), a skutkami nim wywołanymi (rozstrojem własnego zdrowia, zrujnowanym, życiem osobistym i rodzinnym), gdy powódka chciała to uczynić środkami dowodowymi, które Sąd oddalił;

2. art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną ocenę materiału dowodowego w szczególności: wyroku Sądu Rejonowego w (...) I Ns 275/05 i Sądu Okręgowego w Suwałkach I Ca 390/14, polegającą na wadliwym uznaniu, że Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy prowadził postępowanie o rozgraniczenie zgodnie z jego istotą i żądaniem D. H. poprzez rozgraniczenie jej działki oznaczonej nr (...) z wszystkimi sąsiednimi działkami w sytuacji gdy w swym uzasadnieniu postanowienia w sprawie I Ns 275/05 na stronie 10 Sąd wskazał, iż dokonał swobodnego uznania treści żądania wywiedzionego przez wnioskodawczynię D. H. poprzez rozgraniczenie tylko części działki stanowiącej jej współwłasność, w sytuacji gdy Sąd orzekał z naruszeniem przepisów prawa, co doprowadziło do działania niezgodnego z prawem, co wywołało rozstrój zdrowia powódki oraz zrujnowanie jej życia osobistego i rodzinnego;

3. art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych powódki i uniemożliwienie jej wykazania roszczenia objętego pozwem, a w szczególności bezprawności działania organów państwowych i ich funkcjonariuszy ewentualnie zaniechania w ich działaniu, istnienia i wysokości szkody, adekwatnego związku przyczynowego między bezprawnym działaniem funkcjonariuszy

a doznaną szkodą – tym samym pozbawienie powódki możliwości wykazania bezpośredniej przyczyny tej szkody, jak i ewentualnie rozmiaru szkody oraz jej wysokości, do czego konieczna jest wiedza specjalistyczna i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych, zeznań świadków, dokumentacji medycznej;

4. art. 417 k.c. i art. 417⁽²⁾ k.c. poprzez uznanie, że brak rozpoznania istoty sprawy przez Sąd Rejonowy w (...) I Ns 275/05 poprzez rozgraniczenie działki powódki oznaczonej numerem(...) z wszystkimi sąsiednimi działkami nie powoduje, iż nie można przypisać winy i bezprawnego działania organów państwowych, pomimo tego, że Sąd Rejonowy w (...) w swym postanowieniu wskazał, iż sam dokonał ustalenia przedmiotu żądania;

5. art. 45 ust. 1 i 2 Konstytucji RP poprzez pominięcie faktu, iż to działania Sądu Rejonowego w (...) polegające na odrzucaniu lub oddalaniu wniosków powódki, nie wpisywaniu do protokołu rozpraw istotnych oświadczeń D. H., bądź ich przeinaczanie, przerywanie jej wypowiedzi i uniemożliwianie wnioskodawczyni wykazania jej twierdzeń, doprowadziło do konieczności zaskarżania orzeczeń i czynności Sądu, a tym samym nie było podstaw do uznania, że winną obstrukcji procesowej w sprawie jest powódka, w sytuacji, gdy winę należy przypisać prowadzącemu wskazaną sprawę sędziemu Sądu Rejonowego w (...)w sytuacji gdy Konstytucja RP gwarantuje każdemu obywatelowi prawo do niezawisłego i bezstronnego sądu oraz rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie.

Powołując się na te zarzuty powódka wносиła o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, albo jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Ponadto domagała się przeprowadzenie dowodów z zeznań wskazanych w apelacji świadków oraz z opinii biegłych z zakresu neurologii, ginekologii, endokrynologii, psychologii.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił okoliczności faktyczne w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia sprawy i nie naruszył wskazanych w apelacji przepisów postępowania, ani przepisów art. 417 k.c. i art. 417² k.c., czy wreszcie art. 45 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

Wstępnie trzeba wskazać, że o tym, które okoliczności wymagają wyjaśnienia jako istotne decydują przepisy prawa materialnego stanowiące podstawę prawną dochodzonego roszczenia, a w przedmiotowej sprawie jako taki wskazano zasadniczo przepis art. 417 k.c. (pismo procesowe pełnomocnika powódki – k. 166 i nast.). Zgodnie z tym przepisem przesłankami odpowiedzialności Skarbu Państwa jest bezprawność działania lub zaniechania, wystąpienie szkody i normalny związek przyczynowy między szkodą a bezprawnym działaniem lub zaniechaniem. Przesłanki te muszą wystąpić łącznie, a brak jednej z nich uniemożliwia uwzględnienie roszczenia. Co istotne, kolejność badania tych przesłanek nie jest dowolna. Jak wskazuje się słusznie w orzecznictwie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2012 r., II CSK 648/11, Lex nr 1215614) najpierw jest konieczna ocena pod kątem bezprawności wskazanych przez powoda działań/zaniechań, z których wg powoda, wynika szkoda, następnie ustalenie czy wystąpiła i jakiego rodzaju szkoda, a dopiero na końcu – jeżeli badanie obu wcześniej opisanych przesłanek wypadnie pozytywnie – uzasadnione jest zbadanie, czy pomiędzy bezprawnym działaniem/ zaniechaniem i szkodą występuje normalny związek przyczynowy.

W przedmiotowej sprawie, Sąd Okręgowy wprawdzie wypowiedział się w motywach swego wyroku w zakresie wszystkich przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, niemniej jest oczywiste, że wskazał na brak podstawowej przesłanki odpowiedzialności pozwanego w postaci braku bezprawności działania. Powyższe było już wystarczające dla oddalenia powództwa. Dlatego apelacja powódki powinna w pierwszej kolejności koncentrować się na wykazaniu nieprawidłowości ustaleń i ocen Sądu pierwszej instancji w tym zakresie, jak również konieczne jest najpierw rozstrzygnięcie o zarzutach apelacji dotyczących tej przesłanki.

Należy przypomnieć, że pod pojęciem niezgodnego z prawem działania lub zaniechania organu władzy publicznej należy rozumieć działanie stanowiące przejaw naruszenia prawa, bądź też działanie bez podstawy prawnej, a

także zaniechanie, o ile porządek prawny nakłada na władzę publiczną obowiązek działania. Bezprawność należy interpretować ściśle, jako zaprzeczenie zachowania uwzględniającego skonkretyzowane nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej. Powódka twierdząc, że działanie pozwanego było bezprawne, powołuje się na takie okoliczności jak: nierozpoznanie przez Sąd Rejonowy w (...)istoty sprawy, stronniczość działania przejawiającą się w uchylaniu jej istotnych wniosków w sprawie, pozbawienie jej adwokata z urzędu, mimo że należał się jej „według kryteriów dochodowych”, naruszenie jej prawa do szybkiego i bezstronnego rozpatrzenia sprawy (uzasadnienie pozwu), narażenie na poniesienie nieuzasadnionych kosztów postępowania z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy (pismo powódki z 8 października 2019 r. – k. 166 i nast.), nieważność postępowania (k. 269 – protokół rozprawy z 6 grudnia 2019 r.), nałożenie kosztów sądowych, mimo wniosku o zwolnienie, ignorowanie wniosku o rozgraniczenie jej działki z sąsiednimi, uchylanie jej licznych pytań do biegłych, niezasadne odmówienie adwokata z urzędu, wydanie orzeczenia („wyroku”) w sprawie rozgraniczeniowej (protokół rozprawy z dnia 9 stycznia 2020 r. k. 275), odrzucanie lub oddalanie wniosków powódki, nie wpisywanie do protokołu rozprawy istotnych oświadczeń D. H., bądź ich przeinaczanie, przerywanie jej wypowiedzi i uniemożliwianie wnioskodawczyni wykazania jej twierdzeń, co doprowadziło do konieczności zaskarżania orzeczeń i czynności Sądu (w zarzucie apelacyjnym).

Sąd Apelacyjny uznając za własne ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji, których powódka w apelacji w istocie nie podważała, a które zostały poczynione w oparciu o akta sprawy I Ns 275/05 Sądu Rejonowego w (...) i dokumenty przedłożone do akt sprawy i przyjmując je za podstawę rozstrzygnięcia w postępowaniu apelacyjnym podzielił wniosek tego Sądu, że powódka nie wykazała bezprawności działania Sądu Rejonowego w (...).

Zauważyć trzeba, że zarzuty powódki – poza nielicznymi wyjątkami – miały ogólny, bliżej nie skonkretyzowany charakter wobec czego nie sposób do nich wszystkich konkretnie się ustosunkować. Jeżeli zatem, dotyczyły one tak ogólnie sformułowanych kwestii jak w zarzucie apelacyjnym, to można jedynie wskazać, że samo nieuwzględnianie (oddalanie) wniosków, w tym dowodowych nie stanowi o bezprawności działania sądu. W tym konkretnym przypadku ewentualne uchybienia przez Sąd Rejonowy w (...) przepisom proceduralnym i trafność orzeczeń, podlegały, na skutek wnoszonych przez powódkę środków odwoławczych kontroli sprawowanej przez sąd wyższej instancji w ramach przysługujących zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego środków odwoławczych tj. zażaleń . Wyniki postępowań odwoławczych nie pozwalają zaś na podzielenie opinii skarżącej, że kwestionowane przez nią orzeczenia Sądu Rejonowego w (...) były nieprawidłowe, czy wydane bez podstawy prawnej. Dotyczy to również kwestii zwolnienia powódki od kosztów sądowych (częściowego oddalenia jej wniosków) i cofnięcia postanowieniem z dnia 4 grudnia 2008 r. przyznania D. i A. H. (postanowieniem z 24 maja 2006 r.) ustanowienia pełnomocnika z urzędu, przy czym zaznaczyć trzeba, że samo uzyskanie częściowego zwolnienia od kosztów sądowych nie jest, wbrew przekonaniu powódki, wystarczającą przesłanką ustanowienia pełnomocnika z urzędu. W dniu 19 lipca 2012 r. został oddalony wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy sędziego (...)a postanowieniem z 11 grudnia 2012 r. Sąd drugiej instancji oddalił zażalenie na to rozstrzygnięcie. Trudno w tych okolicznościach uznać za wykazany zarzut powódki, że w sprawie orzekał stronniczy sędzia. Można dodać, że z przepisu art. 155 k.p.c., który ma zastosowanie również w postępowaniu prowadzonym w trybie nieprocesowym (art. 13 § 2 k.p.c.) wynika, że do przewodniczącego rozprawy należy kierownictwo rozprawą, w szczególności przewodniczący kieruje posiedzeniem, tzn. otwiera je, prowadzi i zamyka, udziela głosu, zadaje pytania, upoważnia do zadawania pytań, ogłasza postanowienia sądu. Przewodniczący może odebrać głos, gdy przemawiający go nadużywa, jak również uchylić pytanie jeżeli uzna je za niewłaściwe lub zbyteczne. Uprawnienia przewodniczącego rozprawy służą zapewnieniu sprawnego przebiegu postępowania i porządku czynności sądowych oraz eliminacji zachowań niepożądanych z tego punktu widzenia. Pod kierownictwem przewodniczącego rozprawy sporządzany jest protokół rozprawy, przy czym nie musi on zawierać wszystkich wniosków, wypowiedzi i twierdzeń stron, a jedynie istotne dla przebiegu postępowania (art. 157 i 158 k.p.c.). Uprawnieniem Sądu jest podejmowanie decyzji w postępowaniu dowodowym zarówno dopuszczających określony dowód (art. 236 k.p.c.), jak i pomijających wnioskowane dowody (art. 217 § 2 i 3 w brzmieniu obowiązującym do 6 listopada 2019 r.). Ogólnikowe uwagi powódki co do sposobu procedowania przez Sąd Rejonowy w (...)nie mogą zatem dowodzić bezprawności działania tego Sądu, stanowiąc jedynie jej własną, subiektywną ocenę sposobu prowadzenia sprawy i decyzji Sądu, które odebrała, jako przejaw braku poszanowania jej praw w postępowaniu, czy

stronniczości sądu. Powódka nie wskazała nawet jakim konkretnym normom prawnym w toku postępowania Sąd Rejonowy uchybił.

Zgodzić się należało także z Sądem pierwszej instancji, że wbrew zarzutom powódki, Sądowi Rejonowemu w(...)nie można również zarzucić niezgodnego z prawem działania polegającego na przewlekłym prowadzeniu postępowania sądowego w sprawie o sygn. akt I Ns 275/05. W przypadku tego rodzaju zarzutu, ocena postępowania sądowego musi uwzględniać nie tylko samą długość trwania postępowania, ale również charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, zakres koniecznego postępowania dowodowego, w tym konieczność zasięgnięcia opinii biegłych, rozstrzygnięte w niej zagadnienia oraz zachowania się stron, a w szczególności strony, która zarzuca przewlekłość postępowania. O naruszeniu zasady rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie decyduje zatem nie sam upływ czasu, ale nieuzasadnione przewlekanie procesu np. podejmowanie nietrafnych, niecelowych, czy nieuzasadnionych decyzji procesowych, brak terminowości w podejmowaniu właściwych dla stanu sprawy czynności procesowych itp. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., IV CSK 393/16, Lex nr 2319673). Takich okoliczności postępowanie przed Sądem pierwszej instancji nie potwierdziło, a powódka ich nie wykazała i nie podważyła oceny Sądu pierwszej instancji w apelacji. Trudno bowiem za skuteczne podważenie tej oceny uznać stwierdzenie w zarzucie apelacyjnym, że postępowanie Sądu Rejonowego (sędziego prowadzącego sprawę) „doprowadziło do konieczności zaskarżania orzeczeń i czynności Sądu”, w sytuacji, gdy wnoszone środki odwoławcze (zażalenia) faktycznie nie odnosiły skutku w postaci zmiany lub uchylenia zaskarżonych orzeczeń przez Sąd odwoławczy. Prawdliwość oceny Sądu pierwszej instancji wzmacnia fakt, że sprawność postępowania była wcześniej dwukrotnie analizowana w sprawie ze skarg wywiedzionych przez innych uczestników postępowania w trybie przewidzianym ustawą z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (sprawy IS 12/13 Sądu Okręgowego w Suwałkach i IXS 22/10 Sądu Okręgowego w Olsztynie – por. uzasadnienie postanowienia w sprawie sygn. akt I S 12/13 Sądu Okręgowego w Suwałkach k.-137 i nast.) i w obu przypadkach skargi oddalono. Także zdaniem Sądu Apelacyjnego, ustalony w sprawie stan faktyczny na podstawie analizy akt sprawy I Ns 275/15, niezakwestionowany w apelacji, nie pozwala na przyjęcie, że Sąd Rejonowy w(...) dopuścił się uchybień i bezczynności w procedowaniu, które doprowadziły do nadmiernej długości postępowania. Podzielić należy ocenę, że długość trwania postępowania znajdowała uzasadnienie w obiektywnych okolicznościach sprawy, w tym w znacznej mierze w konieczności procedowania nie tylko przez Sąd pierwszej instancji nad różnorodnymi wnioskami skarżącej, ale i przez Sąd odwoławczy nad wnoszonymi środkami odwoławczymi. Z niekwestionowanych ustaleń wynika, że w sprawie o rozgraniczenie D. i A. J. małżonkowie H. byli autorem szeregu wniosków oraz zażaleń, których rozpoznanie wymagało poświęcenia im stosownej ilości czasu, a efektem zaskarżenia kolejnych orzeczeń była konieczność przedstawiania akt sprawy Sądowi drugiej instancji, co w efekcie doprowadziło do tego, że postępowanie w sprawie toczyło się niemal 7 lat. Powódka powołując się na przewlekłość postępowania nie wykazywała, by na konkretnym etapie postępowania doszło do nieuzasadnionej zwłoki wywołanej działaniami bądź zaniechaniami Sądu Rejonowego w(...).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, poczynione w sprawie ustalenia faktyczne, nie pozwalają więc na przyjęcie, iż wskazana jednostka organizacyjna pozwanego Skarbu Państwa dopuściła się w toku postępowania w sprawie I Ns 275/05 działań niezgodnych z prawem lub zaniechała działań nakazanych przez prawo. W konsekwencji trafny był wniosek Sądu pierwszej instancji, że powódka nie wykazała bezprawności w działaniu Sądu Okręgowego wymaganej dla odpowiedzialności Skarbu Państwa przewidzianej w przepisie art. 417 § 1 k.c. Opisane w pozwie czynności Sądu Rejonowego w (...) były podejmowane w ramach postępowania sądowego, zgodnie z przewidzianą dla tych działań procedurą cywilną. W następstwie ich przeprowadzenia zapadały prawomocne orzeczenia, z których znaczna część, w tym orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, została poddana kontroli instancyjnej, która potwierdziła ich trafność. Słusznie zatem uznał Sąd Okręgowy, że działania Sądu Rejonowego w (...)nie nosiły cech bezprawności, a konsekwencją powyższego jest brak podstaw do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c.

Osobnego odniesienia się wymagają zarzuty podnoszone przez powódkę przeciwko końcowemu postanowieniu wydanemu w sprawie I Ns 275/05 Sądu Rejonowego w (...) (nierozpoznanie istoty sprawy, nieważność postępowania).

Trzeba wyjaśnić, że jeżeli strona upatruje źródła swojej szkody w wydaniu prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, to zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c. jej naprawienia może żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem. Konieczną przesłanką odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego jest zatem stwierdzenie tej niezgodności we właściwym postępowaniu. Sąd rozpoznający sprawę o odszkodowanie nie jest właściwy do indywidualnej oceny legalności konkretnego wyroku lub postanowienia kończącego postępowanie w sprawie nieprocesowej, wskazywanego jako źródło szkody. Przepis art. 417¹ § 2 k.c. odsyła w tym zakresie do właściwych procedur. Szczególnym przewidzianym do tego środkiem jest skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹- art. 424¹² k.p.c.). Prawomocne orzeczenie może być również wzruszone wskutek skargi kasacyjnej, skargi nadzwyczajnej lub skargi o wznowienie postępowania. Sąd odszkodowawczy nie może zaś samodzielnie orzekać o legalności orzeczenia, gdyż stwarza to niebezpieczeństwo wydawania sprzecznych rozstrzygnięć. Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy i odnosząc się do twierdzeń powódki, że rozstrzygnięcie kończące postępowanie w sprawie rozgraniczeniowej zostało wydane w warunkach nieważności postępowania, nierozpoznania istoty sprawy stwierdzić trzeba, że przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej skodyfikowane w art. 417¹ § 2 k.c. nie zachodzą, albowiem powódka nie wykazała, aby uzyskała w jednym z wymienionych trybów prejudykat stwierdzający niezgodność z prawem rzeczono orzeczenia wydanego w sprawie I Ns 275/05. Wobec tego też przyjąć należy, że roszczenie pozwu oparte o zarzut bezprawności postanowienia z dnia 30 maja 2012 r. w przedmiocie rozgraniczenia nieruchomości nie mogło być uwzględnione, albowiem bezspornie powódka nie legitymowała się orzeczeniem prejudycjalnym stwierdzającym niezgodność z prawem przedmiotowego orzeczenia sądowego (art. 417¹ § 2 k.p.c.). Jednocześnie nie mógł być uznany za zasadny zarzut podniesiony w pkt. 2 apelacji.

Wobec niewykazania bezprawności działania pozwanego, zbędne było też prowadzenie postępowania dowodowego celem ustalenia ewentualnej szkody oraz normalnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a bezprawnym działaniem organu Skarbu Państwa. Brak podstawowej przesłanki odpowiedzialności strony pozwanej (bezprawności działania) wyłącza bowiem dopuszczalność uznania roszczenia powódki za usprawiedliwione. Zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu mogą być wyłącznie fakty mające istotne znaczenie w świetle podstawy faktycznej i prawnej sprawy. Sąd może zatem pominąć dowód jeśli jego przeprowadzenie zmierzałoby do wykazania faktu bezspornego, nieistotnego dla rozstrzygnięcia sprawy lub udowodnionego zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy (art. 235² § 1 k.p.c.). Z uwagi na to nie był usprawiedliwiony zarzut apelacji sformułowany w pkt. 3. Uwzględniając powyższe okoliczności Sąd Apelacyjny pominął wnioski dowodowe powódki ponowione w apelacji.

Końcowo trzeba wskazać, że Sąd Okręgowy nie naruszył też, w szczególności w sposób wskazywany w zarzucie z pkt. 1 i 4 apelacji, przepisu art. 417⁽²⁾ k.c. Zastosowanie tej podstawy odpowiedzialności Skarbu Państwa może wchodzić w grę jedynie wyjątkowo, wówczas, gdy brak jest podstaw do dochodzenia roszczenia odszkodowawczego na zasadach ogólnych, ale istnieją ważne racje przemawiające za kompensacją szkody. Wyjątkowy charakter tego przepisu powoduje, że oprócz przesłanek odpowiedzialności takich jak wykazanie zdarzenia wywołującego szkodę, wykazanie szkody i związku przyczynowego między tym zdarzeniem a szkodą konieczne jest wykazanie dodatkowo, że zasadne jest – mimo braku bezprawności w działaniu pozwanego - przyznanie odszkodowania w świetle zasad słuszności. Przy tym, jak wskazuje się w orzecznictwie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2012 r., II CSK 239/12, Lex nr 1293720) dla zasądzenia odszkodowania na podstawie tego przepisu musi być zachowana tego rodzaju łączność przyczynowo – skutkowa pomiędzy zdarzeniem powodującym szkodę a szkodą, że bez określonego działania funkcjonariusza (choćby w pełni prawidłowego) nie doszłoby do powstania szkody w postaci uszkodzenia ciała czy rozstroju zdrowia. Powódka w toku procesu przed Sądem pierwszej instancji nawet nie twierdziła, że powstała u niej jakkolwiek szkoda pozostająca w związku z konkretnym legalnym działaniem Sądu Rejonowego w (...) utrzymując (także w apelacji), że źródłem szkody było działanie bezprawne, „złe traktowanie” jej osoby, wydanie wadliwego orzeczenia w przedmiocie rozgraniczenia przez Sąd Rejonowy w (...), czego nie wykazała.

Podsumowując, Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów apelacji powódki i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację, jako bezzasadną.

Mając na względzie sytuację materialną i zdrowotną powódki Sąd Apelacyjny za uzasadnione uznał odstąpienie od obciążania jej kosztami na rzecz strony pozwanej w postępowaniu drugoinstancyjnym (art. 102 k.p.c.).

E. J. M. B. S.